

(Политика, 20.11.2009)

Рушењем Берлинског зида све се променило, само је економска неефикасност источне Европе остала иста. Ако је раст бруто домаћег производа (БДП) мера економског успеха земље, онда су последње две деценије период континуиране кризе и стагнације највећег броја транзиционих држава. За многе од њих социјализам је (бар економски) био бољи.

Летонија, Литванија и Бугарска су 2009. године на нивоу реалног БДП-а на каквом су биле и 1989. године. Иста је ситуација и са Русијом. Ове државе су, када је о економији реч, последњих двадесет година провеле ходајући у месту.

Украјина и Молдавија су крупним корацима ишле уназад. Њихов БДП је данас нижи од нивоа на коме је био 1989. године, и то за невероватних 40 до 50 процената.

„Транзициона“ просечна годишња стопа раста БДП-а у Мађарској, Естонији и Румунији креће се око једног процента годишње и нижа је него што је била у социјализму. За последњих двадесет година ове државе су се развијале бар осам пута спорије од Кине и два пута спорије од често и радо критиковане Белорусије.

Економије најпросперитетнијих источноевропских држава, попут Чешке, Словачке или Словеније, расле су по просечној стопи од око два процента годишње. То је приближно исти економски раст какав су ове државе имале током осамдесетих (социјалистичких) година прошлог века. Само је Пољска, са просечном стопом раста од три одсто, остварила боље резултате од оних које је имала током осамдесетих година – боље, али ни приближно онакве какве остварују динамичне азијске привреде.

Суморни подаци свакако збуњују некога ко је имао прилике да чита хвалоспеве о динамизму транзиције, или да посети источноевропске чланице ЕУ. Некада сиве источне престонице данас изгледају много боље, понеке и гламурозно, друмовима шпартају моћни аутомобили, продавнице су снабдевене попут западних. Како помирити лоше економске резултате и видљиви просперитет?

Једини начин на који се може живети добро упркос лошим економским резултатима јесте на кредит. Укупан дуг источноевропских чланица ЕУ увећан је десет пута у односу на 1989. годину. Државе које заједно имају око 100 милиона становника, дугују данас око 850 милијарди долара. То је више него што укупно дугује некадашња прва дужничка лига – Бразил, Мексико и Аргентина – са више од 340 милиона становника.

Само балтичке републике (до јуче називане „балтички тигрови“), које скупа имају нешто мање становника од Србије, дугују данас више од 100 милијарди долара. Велики број транзиционих држава никада неће вратити узете кредите и процес понижавајућег отписа дугова је неминован. Источна Европа је данас економски најрањивији светски регион. Какво је стварно стање ових привреда постаће јасно тек у годинама које долазе.

Економске слабости социјализма биле су добро познате. Академске и политичке каријере су грађене на анализи његове неефикасности. Расправе о систему се нису водиле само у стручним круговима, већ су биле и део свакодневице западних медија. Анализе су биле тако исцрпне да су поред брвна у оку социјализма учавале и сваку трун која би се ту нашла. С правом – систем је био неефикасан и замор идеологије био је јасно видљив.

Слична анализа је потребна и сада. Мора се објаснити зашто су стотине милијарди долара које су се слиле у источну Европу дале тако слабе резултате. Заклети комуниста би могао рећи да би тај новац социјализам боље искористио – ако баш и не би, и он би умео да га проћерда на краткорочно подизање стандарда.

Источноевропски интелектуалци, економисти поготово, морају проговорити и објаснити процесе који су у току, нарочито велико економско заостајање источне Европе у односу на азијске, па и латиноамеричке такмаце. Одговоре на већ хроничну транзициону неефикасност морају дати и политичари, како одговор не би дала улица. После двадесет година, и сама реч „транзиција“ постала је бесмислена. Источноевропске државе су изашле из транзиције, и такве су какве су. Процес је завршен и ово је сада

Зашто Источна Европа заостаје?

Пише: Небојша Катић
петак, 20 новембар 2009 16:16

стање о коме се више не сме громогласно ћутати.